

Young Innovators

Pārtika nav atkritumi

Zane Gailīte
vides pārvaldības inženiere

**ar cieņu
par pārtiku**

22 / 11 / 2021

Cik daudz pārtikas izniekojam?

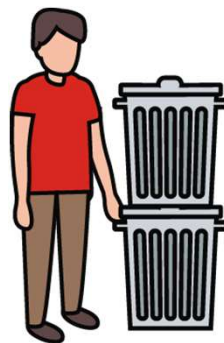
Pasaulē:

> 1/3 jeb ~ 40 % no cilvēkiem paredzētās produkcijas

2.5 miljardi t/gadā

Nabadzīgākajos reģionos
6-11 kg/iedzīvotāju/gadā

(WWF & TESCO, 2021)

ES:

~ 20 % no produkcijas

88 miljoni t/gadā

Vidēji 180 kg/iedzīvotāju/gadā

Ap 143 miljardi €

(FUSIONS, 2016)

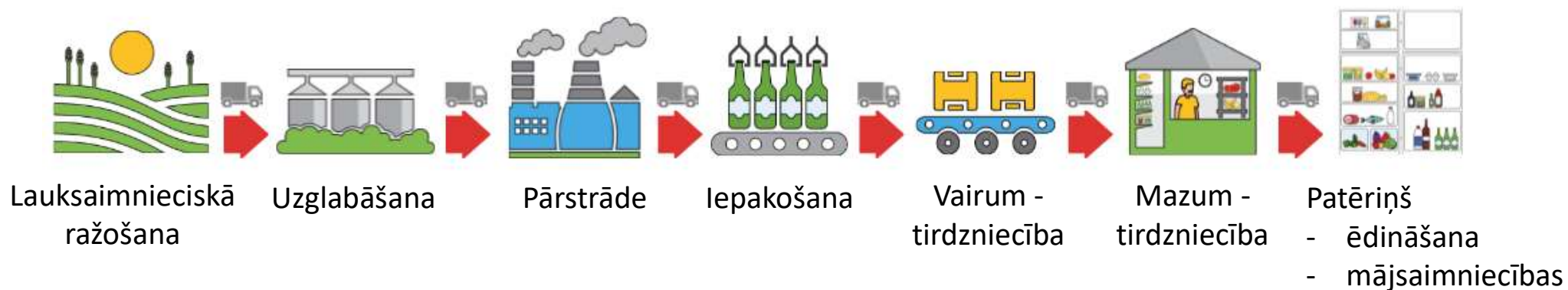

Latvijā:

Vidēji 113 kg / iedzīvotāju / gadā

(Zemkopības ministrija un LASA, 2015)

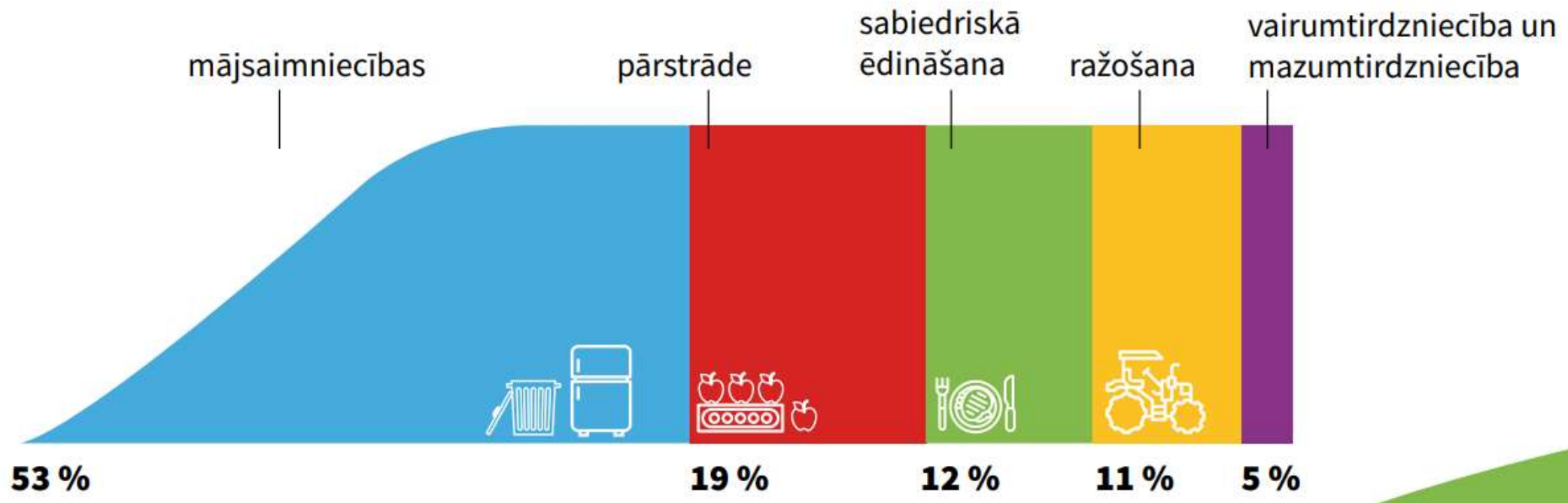
Globālās pārtikas piegādes ķēdes

- Bieži garas, starptautiskas
- Ķēdes dalībnieki savstarpēji nepazīstami

Kurā pārtikas piegādes ķēdes posmā visvairāk izniekojam (ES)?

Kurā pārtikas piegādes ķēdes posmā visvairāk izniekojam (ES)?

- Valstīs ar **zemākiem** ienākumiem – visvairāk **lauksaimniecības** un **pārstrādes posmos**, transportējot
- Valstīs ar **augstākiem** ienākumiem (Eiropa, Ziemeļamerika) – visvairāk **patēriņa posmā mājsaimniecībās**

(FUSIONS, 2016; Priefer et al., 2016)

Kuras cilvēku grupas visvairāk iznieto pārtiku?

Viena cilvēka
mājsaimniecības

Ģimenes ar bērniem

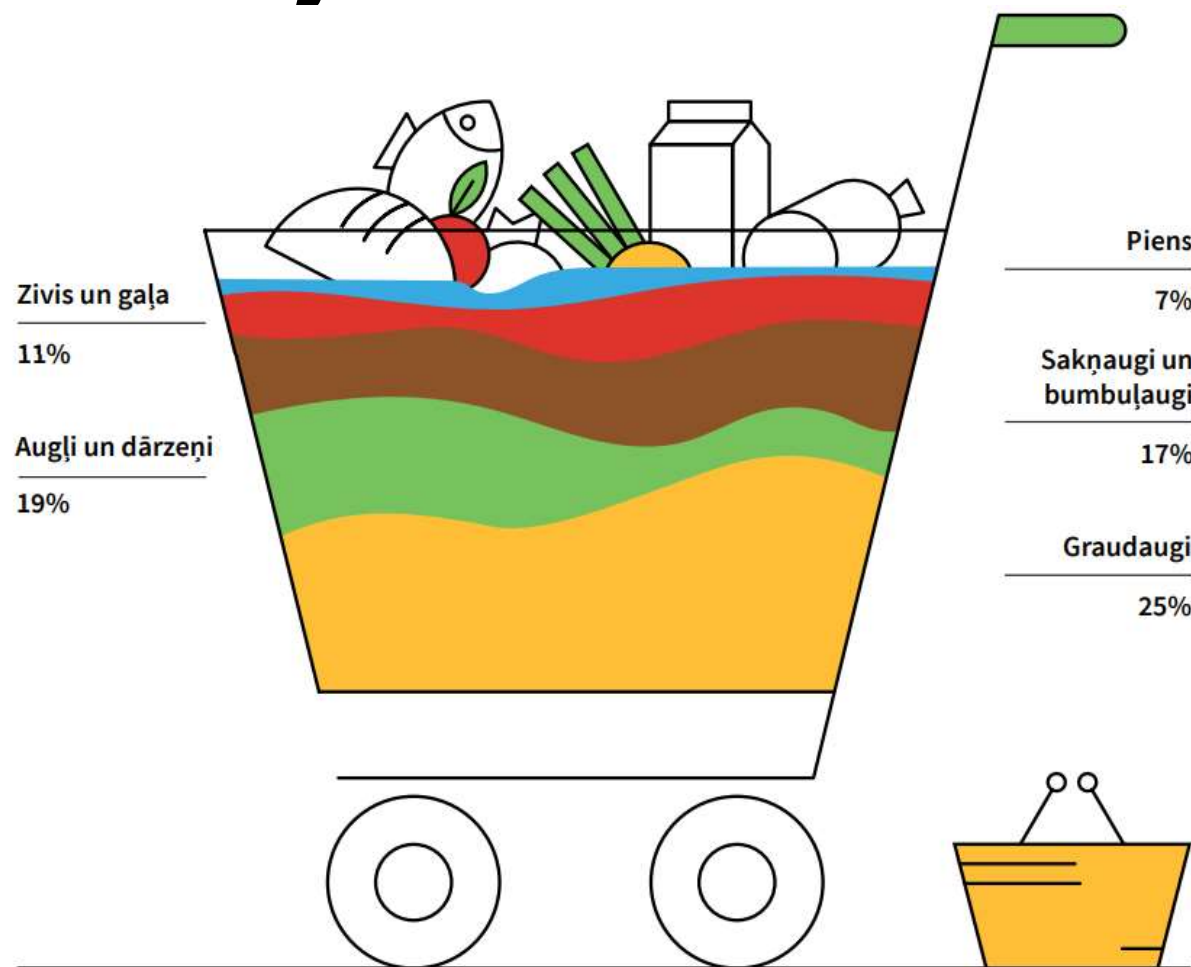

Lielāku pilsētu
iedzīvotāji ar augstiem
ienākumiem

Jaunieši, īpaši līdz 25
gadu vecumam

Ko visvairāk izniekojam?

Kāpēc novērst pārtikas atkritumus?

Pārtikas patiesā cena

Vides ietekmes:

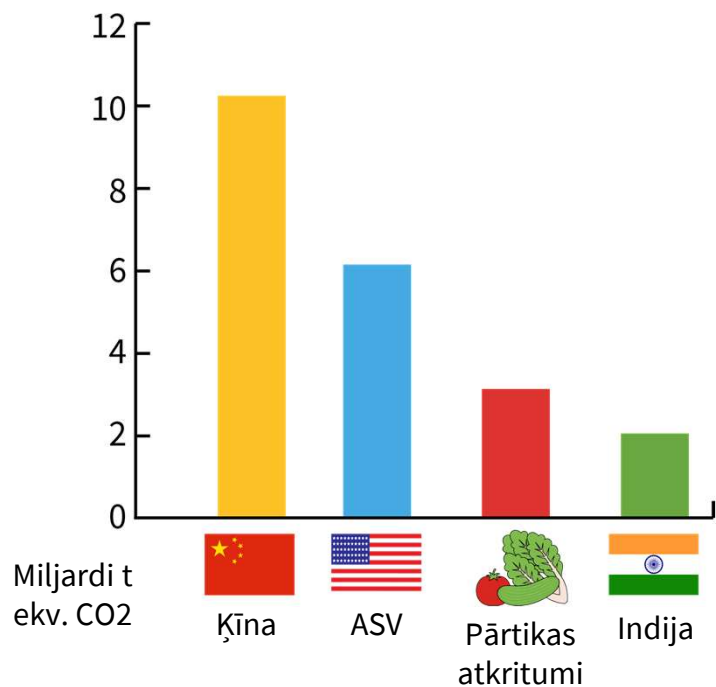
- Izniekoti resursi - ūdens, enerģija, auglīgā zeme, materiāli
- Samazināta bioloģiskā daudzveidība
- Veicināta klimata krīze

Sociālās un ekonomiskās ietekmes:

- Uzturēta nevienlīdzība piegādes ķēdēs
- Izniekots cilvēku darbs un laiks
- Izniekota nauda

Kāpēc novērst pārtikas atkritumus?

Pārtikas atkritumi =

- 10 % no visām siltumnīcas efekta gāzu emisijām
- 3 % no ES siltumnīcas efekta gāzu emisijām

(FAO, 2017)

Lai saražotu 1.2 miljardus t pārtikas, kas vēlāk tiek izniekota, nepieciešami

- 4.4 miljoni km² lauksaimniecības zemes (~ Indijas subkontinents)
- tik ūdens, cik aptuveni 304 miljonus Olimpisko peldbaseinu (50x25x2m)

(WWF & TESCO, 2021)

Kāpēc novērst pārtikas atkritumus?

Pasaulē izniekotās pārtikas pietiktu, lai **pabarotu aptuveni 2 miljardus cilvēku**

Pašlaik aptuveni 815 miljoni cilvēku no aptuveni 7.7 miljardiem planētas iedzīvotāju **cieš no nepietiekama uztura**

Ilgospējīgas attīstības mērķi

ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija.

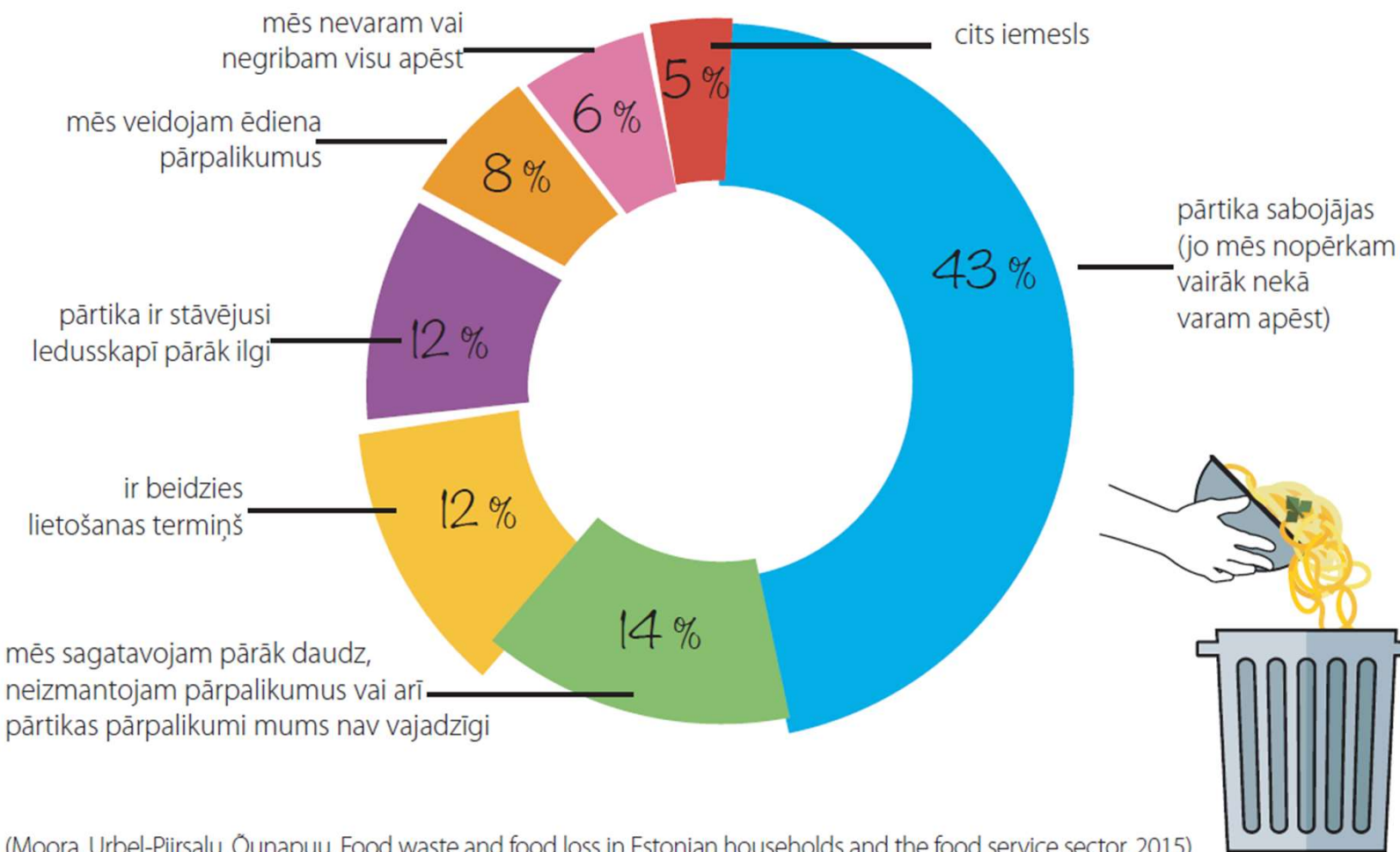
Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam jeb **Dienaskārtība 2030.**

*Vai mūsu paaudze būs pirmā, kas pasaulē būs ievērojami mazinājusi **nabadzību**, vismērķtiecīgākā cilvēces vēsturē, kas izskaudusi **netaisnību** un **nevienlīdzību**, un pēdējā, ko apdraudēs **klimata krīzi**?*

Kāpēc izniekojam pārtiku?

Kāpēc izniekojam pārtiku?

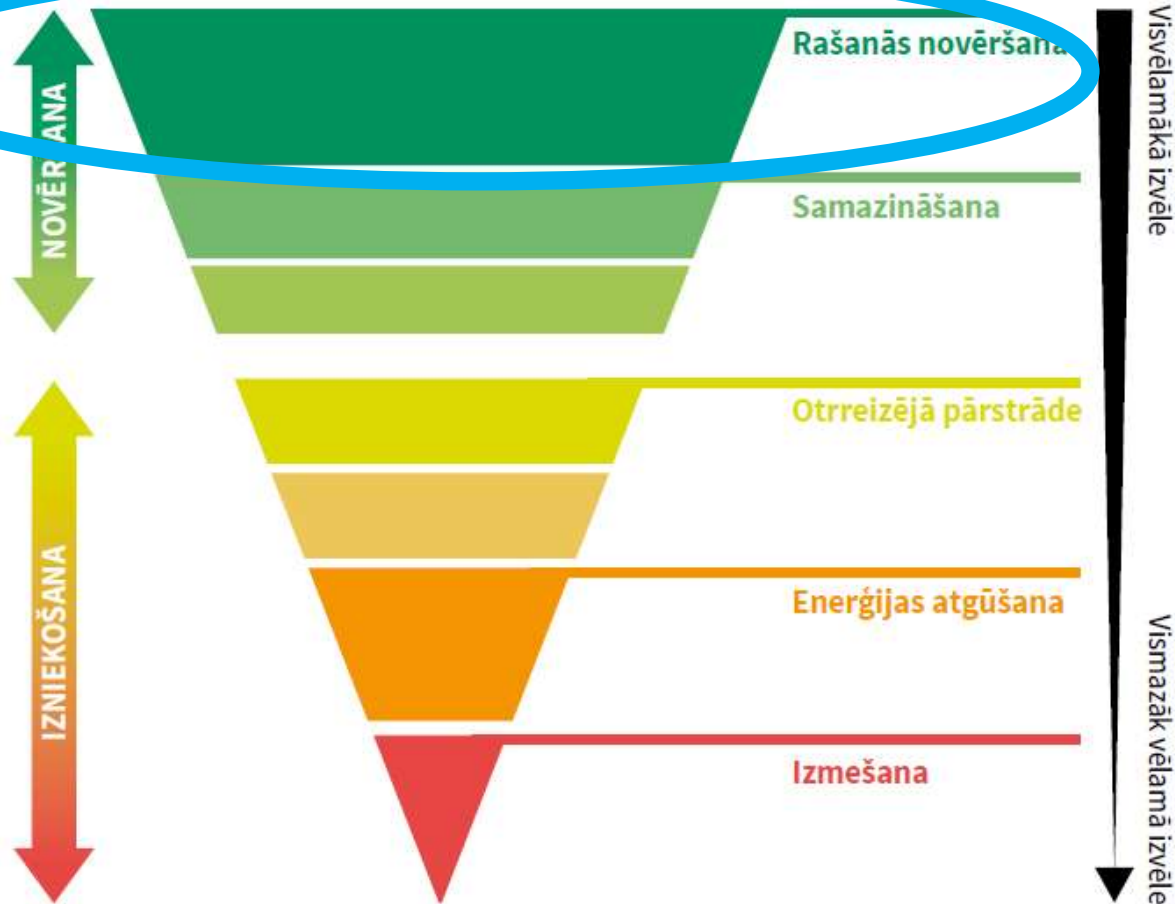
(Moora, Urbel-Piirsalu, Õunapuu. Food waste and food loss in Estonian households and the food service sector, 2015).

Kāpēc izniekojam pārtiku?

- Zināšanas, attieksme
- Prasmes, ieradumi:
 - iepirkšanās, gatavošana, uzglabāšana, saldēšana, produktu pārpalikumu izmantošana
- Līdzcilvēku un nozīmīgo cilvēku piemērs
- Likumdošana:
 - kosmētiskie standarti – neglītie augļi,
 - marķējumi «ieteicams līdz», «izlietot līdz»

Pārtikas atkritumu apsaimniekošanas piramīda

Izvairīšanās:

Rašanās novēršana

- Pārtikas atkritumu rašanās ceļoņu novēršana audzēšanā, ražošanā, piegādē un patēriņā
- Izvairīšanās no pārtikas nokļūšanas atkritumos:
 - Iepirkšanās
 - Uzglabāšana
 - Gatavošana
 - Saldēšana
- Pārpalikumu izmantošana

Samazināšana

- Pāri palikušās pārtikas izdalīšana cilvēkiem
- Pārtikas pārpalikumu ziedošana dzīvnieku barošanai

Pārstrāde:

Otrreizējā pārstrāde

- Anaerobā kompostēšana (metanizācija) biogāzes iegūšanai
- Aerobā kompostēšana atkritumu masas mazināšanai un pārvēršanai dārzkopībā izmantojamā biomasā

Enerģijas atgūšana

- Atjaunojamās enerģijas iegūšana atkritumus sadedzinot

Izniekošana:

Izmešana

- Sadedzināšana bez enerģijas atgūšanas
- Apglabāšana poligonos

 Izveidots, balstoties uz holandiešu zinātnieka un politiķa Ada Lansinka (*Ad Lansink*) atkritumu apsaimniekošanas piramīdu.

PALDIES!

ar cieņu
par pārtiku

Vairāk informācijas :

- <https://www.zalabriviba.lv/ilgtspejigs-paterins/ar-cienu-par-partiku/>
- www.sincerelyfood.eu

#ArCieņuParPārtiku

#PārtikaNavAtkritumi

#DomāPlašiĒdGudri

«Ar cieņu par pārtiku» resursi :

- Rokasgrāmata, piezīmju grāmata, kalendārs
- Video par pārtikas atkritumu globālajām ietekmēm
- Ieteikumi pārtikas atkritumu mazināšanai ikdienā
- Interaktīvi testi
- Vadlīnijas un mācību plāns tālākizglītotājiem
- Interaktīvas prezentācijas, spēles, uzdevumi

Citi resursi :

- FAO, 2013. Food Wastage Footprint – Impacts on Natural Resources.
- FAO, 2015. Food wastage footprint & Climate change.
- FAO, 2017. Save food for a better climate. Converting the food loss and waste challenge into climate action.
- FUSIONS, 2016. Estimates of European food waste levels.
- WRAP, 2018. Food waste measurement principles and resources guide.
- Priefer C., Jörissen J., Bräutigam K.R., 2016: “Food waste prevention in Europe—A cause-driven approach to identify the most relevant leverage points for action”, Resources, Conservation and Recycling 109, p. 155–165.
- Thyberg K. L., Tonjes D. J., 2016. "Drivers of food waste and their implications for sustainable policy development”, Resources, Conservation and Recycling 106, p. 110–123
- "Towards a circular economy: a zero-waste programme for Europe" (COM/2014/0398 final): reduce food waste by half by 2030.
- WWF & TESCO, 2021. Driven to Waste: Global Food Loss on Farms.